

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av lagen om pension för företagare och av 11 § i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av lagen om pension för företagare och av 11 § i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (RP 130/2025 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Kirsi Terhemaa, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringssekreterare Tuukka Einola, försvarsministeriet
- aktuariechef Jaakko Aho, Pensionsskyddscentralen
- jurist Kaisa Seppänen, Folkpensionsanstalten
- kamratstödskoordinator Timo Ryhänen, Finlands Fredsbevararföbund rf
- ordförande Jani Kylä-Harakka, Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Mikro- och ensamföretagare rf
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Finlands Journalistförbund rf
- Företagarna i Finland rf
- Nytt Arbete rf.

Inget yttrande av

- Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf.

Betänkande ShUB 24/2025 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås ändringar i en lag om ändring av lagen om pension för företagare och i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag.

Enligt förslaget ska höjningen av arbetsinkomsten för företagare som inlett sin verksamhet under perioden 2023–2025 omfattas av samma maximibelopp på 4 000 euro som det som vid justering av arbetsinkomsten gäller under perioden 2026–2028 i fråga om de företagare som inlett sin verksamhet före den 1 januari 2023. Även arbetsinkomsten för företagare som inlett sin verksamhet den 1 januari 2023 eller därefter kan vid justeringar som görs vart tredje år höjas med högst 4 000 euro från nivån vid tidpunkten för höjningen, när justeringen enligt lagen om pension för företagare ska göras första gången. Genom den föreslagna ändringen kommer företagare som inlett sin verksamhet vid olika tidpunkter att likabehandlas när det gäller justeringsbeloppet.

Dessutom föreslås det att 11 § i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag ändras så att de i bestämmelsen avsedda kostnaderna för psykiskt stöd eller psykisk vård ersätts under högst två år från det att stödbehovet inträtt.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår att ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om pension för företagare (1157/2022) ändras så att maximigränsen på 4 000 euro för justering av arbetsinkomst (FöPL-arbetsinkomst) enligt lagen utsträcks till att gälla också företagare som inlett sin verksamhet efter den 1 januari 2023. För närvarande gäller ikraftträdandebestämmelsen endast FöPL-arbetsinkomster som har fastställts före den 1 januari 2023. Genom den föreslagna ändringen kommer företagare som inlett sin verksamhet vid olika tidpunkter att likabehandlas när det gäller justeringsbeloppet.

I propositionen föreslås dessutom att tidsgränsen för ersättning för psykiskt stöd eller psykisk vård enligt lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016) förlängs från ett år till två år från det att stödbehovet yppat sig. Ändringen syftar till att garantera tillgången till psykiskt stöd eller psykisk vård under en tillräckligt lång tid för att på så sätt stödja personal som återvänder från krishanteringsuppdrag att anpassa sig till det civila livet.

Social- och hälsovårdsutskottet ställer sig bakom propositionens syften och tillstyrker lagförslagen, men med de ändringar som föreslås nedan. Propositionen hänför sig till regeringsprogrammet, där det ingår en rad åtgärder för att höja uppskattningen av företagsamhet och ägarskap samt

Betänkande ShUB 24/2025 rd

skrivningar om att förbättra ställningen för dem som deltar i krishanteringsuppdrag, särskilt för att säkerställa tillgången till fortsatt psykiskt stöd och psykisk vård. Enligt de tillväxtåtgärder som regeringen kom överens om i anknytning till planen för de offentliga finanserna för 2026–2029 ska det för företagare som inlett sin verksamhet efter reformen av pensionssystemet för företagare, det vill säga 2023–2025, fastställas samma höjningsgräns på 4 000 euro som för andra företagare vid de första justeringarna av arbetsinkomsten 2026–2028.

Ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om pension för företagare

Syftet med den reform av lagen om pension för företagare som trädde i kraft 2023 är att förbättra företagarnas pensionsskydd så att FöPL-arbetsinkomsten bättre motsvarar värdet av företagarens arbetsinsats under hela karriären. De nu föreslagna ändringarna syftar till att situationerna med så kallad underförsäkring ska bli färre, dvs. att nivån på företagarens FöPL-arbetsinkomst inte motsvarar värdet av arbetsinsatsen. Målet är att tillförsäkra de pensionerade företagarna en fortsatt skälig försörjning och göra det möjligt för dem att få en social trygghet som motsvarar arbetsinsatsens värde under tiden i arbetslivet.

Syftet med ikraftträdandebestämmelsen är att under en längre tidsperiod jämma ut konsekvenserna av den justering av FöPL-arbetsinkomsten som fastställts före den 1 januari 2023. Då får företagarna tid att anpassa sin verksamhet så att de har möjlighet att betala högre FöPL-försäkringspremier. Enligt ikraftträdandebestämmelsen kan arbetsinkomsten justeras med 4 000 euro uppåt vid den första justeringen efter lagens ikraftträdande och med 4 000 euro vid nästa justering, dvs. med sammanlagt 8 000 euro.

Enligt propositionen står alla företagare i dagens ekonomiska läge inför utmaningar på grund av den stigande kostnadsnivån och annan ovisshet inför framtiden. Utvidgningen av avgiftslättnaden i ikraftträdandebestämmelsen också till företagare som inlett sin verksamhet efter den 1 januari 2023 främjar likabehandlingen och konkurrenssituationen mellan företagarna och förbättrar försörjningen under tiden i arbetet. Å andra sidan minskar utvidgningen det lagstadgade arbetspensionsskyddets tillväxt och utkomsten under pensionstiden samt inverkar också på hur företagarens övriga sociala trygghet, såsom sjukdagpenning, föräldradagpenning och rehabiliteringspenning, bestäms. Utvidgningen väntas minska arbetsinkomstbeloppet på årsnivå med cirka 40–60 miljoner euro, varvid den minskande effekt som försäkringsavgiftsinkomsterna har på statsandelen blir cirka 10–15 miljoner euro mindre än beräknat. Sammantaget ökar dock alla justeringar av FöPL-arbetsinkomsterna arbetsinkomstbeloppet, vilket beräknas minska den statsandel som behövs för FöPL-systemet.

Utskottet betonar att det endast är fråga om en temporär lättnad 2026–2028. Enligt propositionen bereds ändringar i företagares pensionsskydd i enlighet med de skrivningar om tillväxtåtgärder som gjordes i samband med planen för de offentliga finanserna 2026–2028 så att företagarnas pensionsförsäkringspremie tydligare än för närvarande ska grunda sig på företagarens faktiska inkomster. Dessa ändringar avses träda i kraft 2029, då övergångsperioden för fastställande av den nuvarande arbetsinkomsten löper ut.

Betänkande ShUB 24/2025 rd

Utveckling av stödsystemet för personer som tjänstgör i krishanteringsuppdrag

Enligt 11 § i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag har en person som deltagit i tjänstgöring rätt till ersättning för kostnader för psykiskt stöd eller psykisk vård i form av rehabilitering. Kostnaderna för psykiskt stöd eller psykisk vård ersätts under högst ett år från det att stödbehovet yppat sig. Enligt propositionen har den ettåriga maximitiden i vissa situationer upplevts som kort, eftersom det tar tid att hitta en lämplig terapeut och stödet till dem som deltagit i krishanteringsuppdrag också kräver särskild kompetens av terapeuten.

Utskottet konstaterar att en förlängning av maximitiden på ett år till två år i enlighet med propositionen främjar tillgången till vård och vårdkontinuiteten. Sakkunniga har dock framfört att också den föreslagna maximitiden på två år kan vara otillräcklig för en del, särskilt om det tar tid att hitta en lämplig terapeut och bilda en förtrolig relation. Utskottet föreslår att maximitiden förlängs så att Statskontoret ska ersätta kostnaderna för psykiskt stöd och psykisk vård i högst tre år. Då är den maximala vårdtiden densamma som maximitiden för Folkpensionsanstaltens lagstadgade rehabiliterande psykoterapi. Utskottet betonar att det också i det nationella programmet för krishanteringsveteraner för åren 2025–2027 (VN/17546/2025) föreslås att maximitiden förlängs till tre år.

Enligt propositionen ökar en förlängning av maximitiden till två år knappast antalet personer som omfattas av ersättningarna, eftersom största delen av behovet av stöd eller vård varar mindre än ett år. En förlängning av tidsfristen till två år ökar enligt propositionen statens utgifter med uppskattningsvis 33 000–60 000 euro per år, förutsatt att alla behöver stöd eller vård under den maximala tiden. I propositionen står det att i verkligheten upphör vården för en del personer efter ett till två år, varvid merkostnaderna blir mindre än vad som nämns ovan. Enligt utredning från social- och hälsovårdsministeriet har en ytterligare förlängning till tre år inga betydande konsekvenser för ersättningarna eller kostnaderna för dem, eftersom antalet personer i behov av mer långvarig vård är litet. En förlängning av vårdtiden till tre år ökar kostnaderna med högst 60 000 euro jämfört med förslaget i propositionen, 60 000 euro. Det innebär att ändringens totala effekt på moment 28.50.50 inom finansministeriets förvaltningsområde är högst 120 000 euro.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning lyftes det också fram mer omfattande ändringsbehov som gällde att utveckla stödsystemet för dem som tjänstgjort i krishanteringsuppdrag. Det rörde sig till exempel om från vilken tidpunkt den maximala vårdtiden beräknas och var bedömningsperioden för vårdbehovet genomförs. Dessutom lyftes det fram ett behov av att bedöma de psykiska symptomen hos dem som tjänstgjort i krishanteringsuppdrag och hur de kunde ersättas som helhet, inklusive bestämmelserna om ersättning för psykisk chockreaktion i 7 § i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag. Enligt 2 mom. i den paragrafen förutsätter ersättning för posttraumatiskt stressyndrom och personlighetsförändring till följd av katastrofupplevelse att den skadade har konstaterats lida av symptom som passar in på posttraumatiskt stressyndrom inom sex månader från det att händelsen inträffat eller tjänstgöringen upphört. Vid utfrågningen framfördes det att bestämmelserna i paragrafen grundar sig på den föråldrade sjukdomsklassificeringen ICD-10 och att tidsfristen på sex månader kan leda till att personer vars syndrom uppträder senare än inom sex månader utesluts från den ersättningsgilla vården. Enligt sjukdomsklassificeringen ICD-11 som publicerades 2018 kan posttraumatiskt

Betänkande ShUB 24/2025 rd

stressyndrom uppträda också med fördröjning, mer än sex månader efter händelsen, och det måste inte vara en enskild händelse som orsakat syndromet.

Utskottet ser det som angeläget att statsrådet följer hur bestämmelserna om stödsystemet för krishanteringsveteraner fungerar och att statsrådet vidareutvecklar stödsystemet. Utskottet betonar att avsikten enligt regeringsprogrammet är att stödåtgärderna för krishanteringsveteraner ska motsvara arrangemangen i de övriga nordiska länderna och att de nuvarande stödarrangemangen för krishanteringsveteraner ska stärkas genom att de befintliga tjänsterna samlas enligt principen om ett enda serviceställe (ett så kallat nationellt centrum för krishanteringsveteraner). Dessutom står det i regeringsprogrammet att lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag ska ändras så att det blir möjligt att få vård också vid posttraumatiskt stressyndrom och att den ovan beskrivna tidsfristen på sex månader ska strykas ur lagen. Utskottet påskyndar genomförandet av de här reformerna som skrivits in i regeringsprogrammet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 130/2025 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 130/2025 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av lagen om pension för företagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av lagen om pension för företagare (1157/2022) 4 mom. i ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Betänkande ShUB 24/2025 rd

En arbetsinkomst som föregående gång fastställts före ikraftträdandet av denna lag kan vid den första justeringen efter denna lags ikraftträdande justeras med högst 4 000 euro uppåt och vid den andra justeringen med högst 4 000 euro uppåt från den arbetsinkomst som fastställts föregående gång. En arbetsinkomst som fastställts börja första gången för en företagare mellan den 1 januari 2023 och den 31 december 2025 kan efter denna lags ikraftträdande vid en första justering före den 1 januari 2029 justeras med högst 4000 euro uppåt. Avvikelser uppåt från dessa justeringsbelopp kan göras med företagarens samtycke.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 11 § i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016) 11 § 1 mom. som följer:

11 §

Psyiskt stöd och psykisk vård

En person som deltagit i tjänstgöring har rätt till ersättning för kostnader för psykiskt stöd eller psykisk vård i form av rehabilitering. Behovet av stöd eller vård ska stå i sannolikt orsakssamband till tjänstgöringen eller uppdraget. Kostnaderna för psykiskt stöd eller psykisk vård ersätts under högst **tre** år från det att stödbehovet yppat sig. Statskontoret bestämmer vilken vårdplats som ska bedöma stödbehovet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande ShUB 24/2025 rd

Helsingfors 19.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Maaret Castrén saml (delvis)
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml
medlem Henrik Wickström sv
medlem Ville Väyrynen saml
ersättare Hanna Laine-Nousimaa sd.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.